

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 18575
Tarih : 16.05.2022

Türkiye Büyük Millet Meclisi -
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanlığı
Tarih: 16/05/2022 16:43
Sayı: E-120.10-1016072

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Cezaevlerinde Kürtçeye yönelik ayrımcı ve kötü uygulamaların araştırılması, Kürtçe konuşan mahpuslara verilen cezaların ve sorumluların etkin soruşturulması, Kürtçe konuşan mahpusların yaşadığı ihlallerin giderilmesi ve söz konusu vakaların tekrarlanmasını engellenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederim.16.05.2022

Remziye TOSUN
Diyarbakır Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

1923 yılından 90'lı yıllara kadar Mezopotamya'nın kadim halklarından olan Kürtçe ağır bir baskı altında kalmış, Kürtçe konuşan yurttaşlar her kelimeye para cezası verilmesi gibi uygulamalara maruz kalmıştır. Tek dilli politikası olan ve ulus-devlet bakış açısının getirdiği bu uygulamalar, farklı dillerin veya farklı etnik kimliğe sahip yurttaşların tehdit olarak algılanmasına dek varmıştır. Başta Anayasa'ca Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının Türk olarak tanımlanması ardından Cumhuriyetinin dilin Türkçe olması, yani tek dillilik politikası, tüm topluma sirayet etmiş, mozaik olarak nitelendirilen çok dilli, çok kültürlü Anadolu ve Mezopotamya halklarının neredeyse tektipleştirilmesine sebep olmuştur. Türkçe konuşmayan yurttaşlar, Türkçe konuşmaya teşvik edilirken Türkçe bilmeyen veya kendi anadilini konuşmakta ısrar eden yurttaşlar ise ciddi bir baskı altına alınmış ve halen alınmaktadır.

Cezaevleri ise bu baskının en ağır yaşandığı alanlardan biridir. Kürtçe konuşan mahpuslara ceza verilmesinden Kürtçe materyallerin cezaevlerine alınmaması, Kürtçe savunma yapılmasının engellenmesinden Kürtçeye yönelik hukuksuz uygulamalara kadar bu baskı neredeyse tüm cezaevlerine yayılmıştır. Aşağıda gerekçe kısmında cezaevlerinde Kürtçeye yönelik mahpusların yaşadığı hak ihlallerinin Meclis eliyle araştırılması ve Kürtçeye yönelik ayrımcı uygulamalara son verilmesi elzemdir. Bu konuda cezaevlerinde Kürtçeye yönelik ayrımcı uygulamaların araştırılması, ayrımcı muamelede bulunan sorumluların etkin soruşturulması, mahpusların bu duruma ilişkin hak ihlallerinin giderilmesi ve bu vakaların tekrarlanmaması amacıyla Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

GEREKÇE

19 Ekim 1983 tarihinde çıkan 2932 sayılı yasa, Türk vatandaşlarının anadilinin Türkçe olduğunu ilan etmekle birlikte başka bir dilin bir anadil olarak kullanımına ilişkin her türlü etkinliği yasaklamış, Türkçe dışında herhangi bir dilde plak, teyp ve görsel-işitsel malzemeyi yasadışı saymıştır. Bu yasa, 1991 yılında iptal edilmiş olsa dahi Türkçe dışında diller fiili olarak kısıtlayıcı uygulamalara maruz kalmaktadır. Siyasal, sosyal alandan istihdam, eğitim ve sağlık alanlarına kadar dil politikasındaki yasal düzenlemeler ayrımcı uygulamaların önünü açarken

Kürtçe konuşan yurttaşların siyasi ve sosyal talepleri kimi zaman ‘bölücülük’ olarak nitelendirilmektedir.

Bugün halen TBMM Genel Kurul’unda konuşmalarda ‘X’ olarak tutanaklara geçen ancak Kürtçe konuşan aileler çocuklarına ‘X’ harfinde isim koymak istediğinde izin verilmeyen bir uygulamalar silsilesiyle karşılaşmaktadır. Öyle ki bu önerenin verildiği Mecliste Kürtçe dışında konuşmalara müdahale edilmezken Kürtçe konuşma yapan milletvekillerinin sesleri hem mecazi anlamda hem de gerçek anlamda kısılmaktadır.

Bu kısıtlayıcı uygulamaların en yoğunlaştığı alanların başında ise cezaevleri gelmektedir. Kürtçe konuşan adli veya siyasi mahpuslar infazını tamamlamak üzere cezaevindeyken, bir de kendi dillerine yönelik herhangi bir baskıya maruz kalması, mahpusun ceza içinde ceza yaşamasına sebep olmaktadır. Cezaevlerinde mahpuslar, Kürtçe konuştuğu için baskıya maruz kalmış, ceza vermekle tehdit edilmiş veya ceza verilmiştir. Sadece 2021 ve 2022 yılında cezaevlerinde Kürtçeye yönelik uygulamalara örnek vermek gerekirse,

- Tokat Çamlıbel T Tipi Kapalı Cezaevi’nde bulunan tutsak Fırat Dari’ye, annesiyle telefonda yaptığı Kürtçe konuşmanın “şifreli” olduğu öne sürülerek bir ay telefonla görüşme yasağı verilmiştir.
- Batman Cezaevinde tutuklu oğlunun görüşüne giden ve başka bir tutukluya Kürtçe “Çawanî başî (nasılsın)” diye selam veren Fatime Demir’e, 6 aylık görüş yasağı verilmiştir.
- Diyarbakır Kadın Kapalı Cezaevi’nde kalan tutuklular kendi aralarında Kürtçe konuştukları için gardiyanların “Kürtçe konuşmayın, Türkçe konuşun” baskısıyla karşılaşmıştır.
- Diyarbakır 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevi’nde gardiyanların, Newroz Bayramında Kürtçe şarkı söyleyen tutukluları “yasak” diye uyararak, fiziki şiddet ve disiplin cezalarıyla tehdit ettiği belirtilmiştir.

Ayrıca son iki yılda birçok cezaevi, mahpusların Kürtçe dergi, gazete, mektup gibi materyallerine el koymaktadır. Şöyle ki;

- Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevi’ndeki mahpus Reyhan Coşmuşlu’ya gönderilen 4 kitap Kürtçe oldukları gerekçesiyle iade edilmiştir.
- Haftalık Kürtçe yayın yapan Xwebûn Gazetesini, Bolu F Tipi Cezaevi yönetimi tarafından “yabancı dil” gerekçesiyle tutuklulara verilmemiştir.

- Kayseri 2 nolu T tipi Ceza İnfaz Kurumunda Halil Bayık'a gönderilen Kürtçe kitaplar verilmemiştir.
- Balıkesir Bandırma 2 Nolu T Tipi Kapalı Cezaevi'nde bir tutukluya ailesi tarafından gönderilen Kürtçe kitaba el konulmuştur.
- Düzce T Tipi Cezaevi'nde bulunan Resul Baltacı'ya gelen, içinde kendi yazdığı J&J Yayınevi tarafından yayınlanan "Rodeng" isimli Kürtçe öykü kitabının da yer aldığı Kürtçe kitap, dergi ve gazeteler verilmemiştir.

Sivil Toplum Kuruluşları, İl baroları ve İnsan Hakları Derneklerine yapılan başvurular mahpuslara gönderilen Kürtçe materyallerin cezaevlerine alınmadığı ortaya koymaktadır. Cezaevlerinde yaşanan kısıtlayıcı uygulamaların yanı sıra mahkemelerde Kürtçe savunma yapmak ve Kürtçe konuşmak engellenmektedir. Özgür Kadın Hareketi (TJA) sözcüsü Ayşe Gökkan'ın yargılandığı davada Kürtçe savunma yapmasına izin verilmemiştir. Elazığ Cezaevinde bulunan Demokratik Toplum Kongresi (DTK) Eşbaşkanı ve Hakkari Milletvekili Leyla Güven ve 9 kadın mahpus Kürtçe şarkı söyledikleri ve halay çektikleri gerekçesiyle disiplin soruşturması açılmış, görülen davada Kürtçe savunma yapmak isteyen mahpusların anadilde savunma hakkı talepleri 'susma hakkı' olarak nitelendirilmiştir.

Tüm bu örnekler, uygulamalar bir araya getirildiğinde sosyal ve siyasi alanın yanı sıra cezaevlerinde Kürtçeye yönelik ayrımcı uygulamaların olduğunu göstermektedir. Bu ayrımcı uygulamaların Meclis eliyle araştırılması gerekmektedir. Bu anlamda cezaevlerinde Kürtçeye yönelik ayrımcı ve kötü uygulamaların araştırılması, Kürtçe konuşan mahpuslara verilen cezaların ve sorumluların etkin soruşturulması, Kürtçe konuşan mahpusların yaşadığı ihlallerin giderilmesi ve söz konusu vakaların tekrarlanmasını engellenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

1	MAHMUT TOĞRUL	GAZİANTEP	
3	AYŞE SÜRÜCÜ	ŞANLIURFA	
4	MEHMET RUŞTU TIRYAKI	BATMAN	
5	FİLİZ KERESTECİOĞLU	ANKARA	
6	ABDULLAH KOC	AĞRI	
7	GARO PAYLAN	DİYARBAKIR	
8	RIDVAN TURAN	MERSİN	
9	BERDAN ÖZTÜRK	AĞRI	
10	OYA ERSOY	İSTANBUL	
11	ALİ KENANOĞLU	İSTANBUL	
12	DERSİM DAĞ	DİYARBAKIR	
13	SAİT DEDE	HAKKARİ	
14	PERO DUNDAR	MARDİN	
15	SIDIK TAŞ	SİİRT	
16	HÜSEYİN KAÇMAZ	ŞIRNAK	
17	NECDET İPEKYÜZ	BATMAN	
18	MUAZZEZ ORHAN IŞIK	VAN	
19	ZÜLEYHA GÜLÜM	İSTANBUL	
20	TAYİP TEMEL	VAN	